

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

פורים קטן

(חלק ב')

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע חג הסוכות, יג"ט תשרי, ה'תשפ"ו (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks
of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פורים קטן

די ימי הפורים (וקיום מצות פורים)⁵
שבאדר שני,

און דערפאר קומען זיי נאך די הלכות
ודינים פון י"ד וט"ו אדר (סתם), ווייל
די דינים שבסימן זה קומען אלס תוצאה
ומסובב פון די ימי הפורים העיקרים⁷,

(5) וכדמודגש בטור שמביא הפ"י (גם דאביי
הרא"ש – מגילה פ"א ס"ז – במשנה) בדברי הגמ'
שם (ו, ב) דמה ששוי' (י"ד אדר ואד"ש) בהספד
ותענית "היינו דוקא כשקראו המגילה ובו ביום
נראה להם לעבר השנה, אבל אם לא קראו המגילה
מותרין בהספד ותענית" – ראה ב"י וב"ח שם.

(6) להעיר מלשון הרמב"ם הל' מגילה פ"ב הי"ג
„ושני הימים אסורין בהספד ותענית באדר הראשון
ובאדר השני". ואולי י"ל כי לדעת הרמב"ם איסור
הספד ותענית בי"ד אדר א' אינו תוצאה מפורים
(י"ד וט"ו אדר ב') וממצות היום (ראה המשך
ההלכה: אנשי כפרים שהקדימו וקראו בשני כו'
מותרים בהספד כו') כ"א חיוב שווה, חיוב עצמי
מצד היום דאד"ר***. וכפשוטו לשון הגמרא
(מגילה שם) „אין בין ארבעה עשר שבאדר הראשון
לי"ד שבאדר השני אלא כו' לענין הספד ותענית זה
חה שוין***, משא"כ לפי הטורש"ע צ"ל הכוונה,
דשוין בהדין בפועל – ולא כסיבתו וטעמו. וראה
צפע"נ לרמב"ם שם.

(7) וזה גופא הטעם שס"ל להטור שאינם אסורים
בהספד ותענית. ובשו"ע המחבר אף שבתחילה הביא
הדיעה דאסורים בהספד ותענית (ראה יד מלאכי
כללי השו"ע אות יז) – הרי (נוסף לזה שאזיל בסדר
הטור –) גם האיסור בכל שנה מעוברת י"ל שהוא
תוצאה מימי הפורים העיקריים.

(*) כ"ה הגירסא הנפוצה. ובכתי' התימנים, כאדר
השני" – ראה רמב"ם הוצאת פרענקל (ומה שמביא
מדפוס שאל').

(**) אף שלא כתב החיוב להרבות באדר א' במשחה
ושמחה – ראה תו"ה ורא"ה מגילה שם. ר"ן מגילה שם.
ועוד.

(***) ראה ב"י בסוף הסימן „משום דיומי נס והצלה
הם".

א. דער סיום פון שו"ע אורח חיים
איז מיט די הלכות און דינים פון פורים
(הלכות מגילה), און אין דעם לעצטן
סימן רעדט זיך וועגן די דינים פון י"ד
וט"ו אדר ראשון.

דער טעם אויף דעם בפשטות איז,
ווייל לויט סדר השנה – ווי אין טור
ושו"ע או"ח זיינען אויסגעשטעלט די
הלכות פון זמני ומועדי השנה, זיי הויבן
זיך אָן מיט ר"ח, און דערנאָך ניסן
(הלכות פסח) כו' – קומען די דינים פון
פורים לבסוף²;

און דאָס וואָס די דינים פון י"ד וט"ו
אדר ראשון קומען בסיום (הל' מגילה)
– נאָך די הלכות פורים, אע"פ אַז אין
דער שנה מעוברת גופא זיינען זיי קדום
בזמן צו די הלכות פורים שבאדר שני,
איז עס דערפאר ווייל די דינים זיינען
ניט נוגע בכל שנה נאָר בלויז אין אַ
שנה מעוברת, דערפאר האָבן די דינים
פון פורים קדימה.

וועד י"ל, אַז די פרטי דינים פון י"ד
וט"ו אדר ראשון „ודין תענית והספד
בהן”³ זיינען אַ מסובב פון די מצות
ודינים שבפורים; ד.ה. אַז די דינים וחיו' –
בים פון י"ד וט"ו אדר ראשון – „אין
נופלים על פניהם ואין אומרים מזמור
יענך ה' ביום צרה ואסורים בהספד
ותענית”⁴ – זיינען ניט פאַרבונדן
מיט ענינים המיוחד פון די ימי החודש
מצד עצמם, נאָר בלויז אלס תוצאה פון

(1) סי' תרצ"ו.

(2) ראה הקדמת הטור לאו"ח „החלק השלישי".

(3) הלשון בהכותרת לסי' תרצו.

(4) ל' המחבר שם.

וועלכע זיינען חל בשנה זו (המעוברת) באדר שני.

אָבער – אַלע ענינים פון תורה זיינען בתכלית הדיוק, ובמכש"כ פון עניני העולם, וואָס יעדע זאַך אין וועלט איז בהשגחה פרטית ובכוונה מדויקת. איז מובן, אַז דאָס וואָס די דינים פון פורים שטייען בסיום ההלכות פון חלק אורח חיים, ובהו עצמן איז דער סיום מיט די הלכות פון פורים קטן⁸ – י"ד וט"ו אדר ראשון, איז עס ניט בלויז דערפאַר וואָס אַזוי קומט עס אויס לויטן סדר הזמנים פון די הלכות, מן המוקדם אל המאוחר בזמן (או – באדר עצמו – מצד תדיר כו') ובדרך מנילא קומען זיי בסוף פון חלק אורח – נאָר ווייל אין דעם איז (אויך) דאָ אַ דיוק וכוונה מיוחדת:

אין דעם וואָס די דינים הנ"ל זיינען דער סיום וחותר פון חא"ח דריקט זיך אויס אַן ענין אינעם סדר פון „אורח חיים“ של האדם, היות ס'איז דאָ דער כלל אַז „הכל הולך אחר החתום“⁹.

ב. לכאורה קען מען דאָס מבאר זיין מיט הסברת התוכן פון די לעצטע ווערטער מיט וועלכע דער רמ"א איז מסיים דעם חא"ח: „י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה ב"ד שבאדר ראשון ואין נוהגין כן, מ"מ ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים וטוב¹⁰ לב משתה תמיד“.

(8) השם „פורים (ושושן פורים) קטן“ מצאתי (לע"ע) מתחיל ממנהיג"ל הלכות פורים. ובדרכי משה בסוף הסי' (סק"ג). וכן הובא בסידור אדה"ז לפני למנצח יענך. ובדרכי משה שם סק"ב „פורים ראשון“.

(9) ברכות יב, א.

(10) ל' הכתוב – משלי טו, טו.

שטייט אין ספרים¹¹, אַז די „חתימה“ פון רמ"א איז „מעין הפתיחה“ פון אורח חיים: דער רמ"א הויבט אָן מיט „שויתי ה' לנגדי תמיד“¹², און דער סיום וחותר איז – „וטוב לב משתה תמיד“, וואָס די צוויי מאָל „תמיד“ זיינען כנגד די „שני תמידים כסדרן“¹³ – „שנים ליום תמיד“¹⁴.

איינער פון די ביאורים בזה:

דער חלק אורח חיים באַשטייט פון די מצות ודינים וואָס דער אדם דאַרף מקיים זיין טאָג טעגליך ובמשך כל היום – מעת קומו משינתו בבוקר עד זמן שכיבתו בלילה – און פון די דינים ומצות במשך ימי השנה כולה, על סדר השנה.

די דאָזיקע מצות ודינים זיינען בכלל פאַרבונדן מיט זמנים מסויימים במשך היום והלילה, אָדער (במשך השנה) – וואָס מ'איז מחוייב צו מקיים זיין אין אַ זמן מסוים בשנה – און זיינען ניט שייך צו אַן אַנדער זמן במשך השנה.

אָבער די התחלה פון „אורח חיים“ (י"ל – אויך – של האדם) וסיומו

(11) ברכ"י כאן בסופו. הובא בשערי תשובה לשר"ע. וראה גם נמוקי אורח חיים כאן.

(12) ל' הכתוב – תהלים טו, ח.

(13) ל' הברכ"י (ושערי תשובה) שם. וראה נמוקי אורח חיים שם.

(14) פרשתנו (תשא) כט, לח. והרי בשנה זו (תשמ"ו) פורים קטן מתברר מפרשת תצוה (כברוב הפעמים), ובפרט שהוא בתחילת השבוע – ביום א'. וראה סידור אדה"ז שם, דגם ערב פורים קטן אין אומרים תחנון ונפילת אפים, וכשחל ערב פורים קטן בשבת (כבשנה זו) א"א צדקתך. ולהעיר מכלבו ה' פורים בסופן דגם לפנייהם ולאחריהם דשני הימים באדר ראשון אסורין בהספד ותענית (ובמאיירי מגילה שם מספקא ל' בזה). אבל מסקנת כל הפוסקים דאינו אסור – ראה כף החיים כאן אות ז.

פון אורח חיים איז מיט הלכות (מגילה) פורים:

ס'איז ידוע, אַז פאַר יעדן סוג אָדער קו מיוחד אין עבודת ה', איז פאַראַן אַ יום (זמן) קבוע בשנה וועלכע איז במיוחד מסוגל ומתאים פאַר דעם אופן העבודה¹⁹, וואָס פון דעם זמן נעמט מען דעם כח בענין זה והשפעה אויף עבודה זו במשך כל השנה כולה.

ועד"ז בנוגע דעם קו השמחה: די נתינת כח אויף, "וטוב לב משתה תמיד", אויף דער שמחה בעבודת ה' במשך כל השנה כולה, נעמט זיך פון ימי הפורים, ווייל פורים איז דער זמן ווען מ'איז מרבה ב(סעודה ו)שמחה במדה הכי גדולה, מער ווי אין אַלע ימים טובים וחגי השנה, ווי אָפּגע'פסק'נט אין טור²⁰ און שו"ע²¹, "מצוה להרבות בסעודות פורים", און²², "חייב אינש לבסומי בפור" ריא עד דלא ידע כו".

— און ס'איז ניט קיין סתירה להמבואר בכ"מ אַז חג הסוכות, זמן שמחתנו, איז²³ דער מקור אויף שמחה על כל השנה כולה

[וכידוע²⁴ אַז די ענינים כלליים

זיינען די שני תמידים^{14*}, וואָס זייער חיוב איז שטענדיק, בכל זמן דימי חייו של האדם — במשך כל השנה כולה ובמשך כל היום כולו מדי יום ביומו.

און דערפאַר זיינען זיי אויסגעשטעלט באופן, אַז איין "תמיד" קומט אַלס ראש והתחלה פון "אורח חיים" און דער צווייטער, "תמיד" אַלס סיומו וחזרתו:

די התחלה פון שו"ע "שוית ה' לנגדי תמיד" איז די נקודה פון יראת ה', ווי דער רמ"א איז מאריך ומפרט¹⁵ (דאָרטן): "כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו כו' מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד הש"י ובושתו ממנו תמיד"; און דער סיום "וטוב לב משתה תמיד" איז דער ענין השמחה.

און די צוויי ענינים דאָרפן זיין ביים אדם אין אַן אופן פון "תמיד", בכל זמן — אין יעדער עבודה¹⁶ וואָס אַ איד טוט דאָרף זיך באַ אים דערהערן דער ענין פון יראה והכנעה, און אויך דער ענין השמחה בעבודת ה', "עבדו¹⁷ את ה' ביראה, עבדו את ה' בשמחה¹⁸".

ג. ועפ"ז יש לבאר וואָס דער סיום

^{14*} שבאים בתחילת היום — תמיד של שחר, ובסיומו — תמיד של בין הערבים, שעליו השלם כל הקרבנות.

(15) הובא בשו"ע אדה"ז שם בב' המהדורות. (16) ובזה שונה ה"תמידים" דב' ענינים אלו — יראה ושמחה — ממש המצות ש"חייבן תמיד" (אגרת המחבר ספר החינוך בסופה — נדפסה בתחילת ס' החינוך). ולהעיר שבטוש"ע אין הלכות מיוחדות לשם מצות אלו.

(17) תהלים ב, יא. שם ק, ב. (18) ראה במג"א (סק"ב) על דברי הרמ"א וטוב לב משתה תמיד: בשמחות מצות (וראה יד אפרים שם — נעתק לקמן הערה 65). והיינו שמפרש, דטוב לב משתה תמיד צ"ל "בשמחות מצות".

(19) וכמו בענינים הכלליים: מצות זכירת יצי"מ שבכל יום, שזמנו בשנה הוא בחג הפסח זמן חירותנו; נותן התורה ל' הווה שנותן לנו בכל יום (לקו"ת נצבים מו, ב. סוכות פא, ג. וראה ברכות כב, א. סג, ב) שזמנו בשנה הוא בחגה"ש זמן מתן תורתנו. וכו'. וראה ד"ה ועשית חג שבועות תש"ה פמ"ה.

(20) ס' תרצה.

(21) רמ"א שם.

(22) שו"ע שם (ממגילה ז, ב). וכו"ה בטור שם.

(23) ראה בארוכה דרושי חגה"ס בלקו"ת וכו'.

(24) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' שעט. אוה"ת

ברכה ע' איתתסו. סה"מ תרנ"ד ע' לו. סה"מ תש"ב

ע' 49. וראה לקו"ת ראה לב, א (רד"ה אני לדודי).

העכער פון צו אַנטאָן זיך און מחי' זיין די אברים שבגוף – ועד"ז אין נמשל, אַז אין תשרי שטייען די עניני עבודת ה' אין אַ פיל העכערער²⁹ דרגא פון צו האָבן אַ שייכות צו די עבודות פרטיות ווי זיי שטייען בגילוי אין עבודת האדם במשך השנה כולה³⁰.

מוז דעריבער זיין אַ „נעענטערער“ נתינת כח³¹ והשפעה פון אַ יום ודרגא, וועלכע איז ניט אין דעם חודש הכללי, וועלכער איז משפיע אין די ימי השנה.

ובענינו – דער „טוב לב משתה תמיד“, די שמחה תמידית במשך ימי השנה, נעמט מען פון (י"ל גם דחג הסוכות, באמצעות) דער שמחה שבימי הפורים, וואָס זיי זיינען פון די ימי השנה און וואָס זיינען געוואָרן ימי שמחה אין (און מצד) גלות; און נאָכמער – טעג וועלכע זיינען מותר בעשיית מלאכה (ווי די אַנדערע סתם-טעג פון יאָר)³² – און דערפאַר קענען זיי פועל זיין די שמחה תמידית אין יעדן מצב וואָס אַ איד געפינט זיך, אויך אין אַ וואָכעדיקן (גלות/דיקן) מעמד ומצב.

[ועפ"ז יובן דער חילוק בזה צווישן ספר הרמב"ם און שו"ע:]

(29) ראה מקומות שבהערה 24 „שהם שרשים ומקורים“.

(30) משא"כ בזמן הבית שגם דרגת העבודה במשך השנה היתה באופן נעלה יותר, ובמילא – קרובה יותר לדרגת העבודה דחודש תשרי.

(31) ולאידך צ"ל גם שמחה גדולה יותר – שמחה בל"ג דפורים, ואינה מספיקה השמחה דזמן שמחתנו שהיא בהגבלה – ראה סידור סוף ש' הפורים (רפג, ד). וראה תו"א מג"א צט, ג ואילך. לקו"ת נצבים מח, א. ועוד.

(32) שו"ע או"ח ר"ס תרצו. אלא ש„האידינא נהגו בכל מקום שלא לעשות והעושה כו" (שו"ע ורמ"א שם). וראה בארוכה תו"א שם צט, ד ואילך. ועוד.

בעבודת ה' נעמט מען דעם כח אויף זיי פון דעם חודש הכללי, חודש תשרי: ר"ה, דער זמן פון „תמליכוני עליכם“²⁵, איז דער מקור פון וועלכן משעפט יראת שמים אויפן גאַנצן יאָר; יו"כ – אויפן ענין התשובה; און פון סוכות שמיני עצרת ושמח"ת – זמן שמחתנו – נעמט מען דעם כח אַז אַלע זאָכן פון תומ"צ במשך השנה זאָל מען טאָן מיט שמחה],

וכמרומוז אין רמב"ם²⁶, אַז דער ענין פון שמחה של מצוה („השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה כו' עבודה גדולה היא כו'“) קומט אַלס המשך פון דער „שמחה יתירה“²⁷ וואָס איז געווען במקדש בחג הסוכות –

וי"ל – ווייל דאָס איז דוקא בזמן שבית המקדש ה' קיים, ווען אַלע ענינים זיינען געווען כתיקונם ובשלימותם, דערפאַר האָט מען דעמאָלט געקענט מקבל זיין חיות אין עבודת ה' במשך כל השנה כולה פון די יו"ט שבחודש תשרי (און דאָס איז געווען מספיק); ועד"ז האָט מען דעם ענין השמחה בעבודת ה' גענומען פון דער „שמחה יתירה“ שהי' במקדש בחג הסוכות;

משא"כ בזמן הגלות, אין דער צייט פון העלם והסתר, איז די השפעת השמחה פון חג הסוכות ניט מספיק צו פועל זיין אין דער עבודה פון אַ גאַנצן יאָר²⁸. ווייל די ענינים ווי זיי שטייען אין חודש תשרי, זיינען זיי עד"מ ווי דער חיות פון די אַלע אברים געפינט זיך נאָך אין ראש, וואָס דאָרטן איז דער חיות

(25) ר"ה טז, א. לד, ב.

(26) בסוף הל' לולב.

(27) שם הי"ב ואילך.

(28) ובפרט שבזמן הגלות אין „השמחה יתירה“

כמו שהיתה במקדש.

פורים קטן וואָס איז ניט פאַרבונדן מיט מצות מיוחדות, האָט ער דעריבער נאָך אַ נעענטערע שייכות מיט די כל ימי השנה, ובמילא אויך מער השפעת השמחה אויף זיי – „משתה תמיד“.

מען קען אָבער אַזוי ניט זאָגן, ווייל: (א) הא נחא לויט די דיעות וואָס האַלטן אַז „חייב להרבות במשתה ושמחה בי“ד שבאדר ראשון“; אָבער דער רמ"א איז דאָך ממשיך „ואין נוהגין כן“, נאָר בלויז „ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המצוה מירם“³⁵ – איז ווי אַזוי זאָל דער טאָג אויפֿטאָן דעם „משתה תמיד“ בכל השנה בעת אין אים אַליין איז ניטאָ קיין חיוב שמחה?

(ב) ועיקר: ווי קען מען זאָגן אַז די נתינת כח אויף משתה תמיד (שמחה תמידית) בכל שנה ושנה איז פון פורים קטן, וועלכער איז דאָ בלויז בשנה מעוברת?

ה. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין סיום דברי הרמ"א „וטוב לב משתה תמיד“, וואָס ווי געבראַכט פריער פון ספרים איז דאָס מרמז אויפן ענין השמחה בעבודת ה', דלכאורה: פאַרוואָס זיינען די שני תמידים אויסגעשטעלט באופן כזה, אַז „שויתי ה' לנגדי תמיד“ קומט בהתחלת השו"ע און „וטוב לב משתה תמיד“ – לאחר ה' כל „אורח חיים“ בסופו ממש? – „שויתי ה' לנגדי תמיד“ איז אַ יסוד ועיקר אין עבודת ה' און דערפאַר איז ער דער ראש והתחלה צום גאַנצן „אורח חיים“, דאָרף דאָך מעין זה זיין בנוגע לענין „וטוב לב

דער רמב"ם בחיבורו רעדט וועגן די ענינים ווי זיי זיינען (אויך) כתיקונם ובשלימותם, כולל זמן הבית³³, וואָס בזמן הבית איז די נתינת כח אויף שמחה של מצוה פון דער „שמחה יתירה“ שבחג הסוכות שבמקדש;

משא"כ דער ספר השו"ע רעדט נאָר וועגן דינים הנוהגים בזמן הזה, און בזמן הזה נעמט מען דעם עיקר נתינת כח אויף ענין השמחה פון די ימי הפורים – און דערפאַר קומט דער ענין פון „טוב לב משתה תמיד“ אַלס המשך (וחותם) פון הלכות (מגילה) פורים].

ד. דאָס איז אָבער ניט קיין ביאור מספיק – ווייל דערמיט איז מבואר בלויז די שייכות פון סיום השו"ע צו פורים בכלל; עס בלייבט אָבער ניט קלאָר דער טעם וואָס דער סיום השו"ע איז מיט די הלכות פון פורים קטן, וואָרום וויבאַלד אַלע ענינים אין תורה זיינען בדיוק, כנ"ל, דאָרף מען זאָגן, אַז דער סיום פון „אורח חיים“ האָט אַ שייכות מיוחדת צו (דעם תוכן הענין פון) פורים קטן.

לכאורה יש לומר, אַז דער ביאור הנ"ל (סעיף ג) גופא גיט אויך אַן אָרט צו מדגיש זיין די שייכות הסיום צו פורים קטן נאָכמער ווי צו פורים בכלל – וואָרום אע"פ אַז פורים איז מותר בעשיית מלאכה איז ער אָבער אַ טאָג וואָס איז אויסגעטיילט בריבוי מצות (קריאת מגילה, משלוח מנות ומתנות לאביונים) ובתפלה וכו', וועלכע נעמען צו אַ ריבוי פון דעם טאָג³⁴, משא"כ

(33) כפשוטו שהרמב"ם כולל בחיבורו כל הדינים שבזמן הבית ושלעת"ל.

(34) וגם אין עושין בו מלאכה (כנ"ל בהערה 32) – וראה לקמן בפנים סעיף ז קרוב לסופו שמנהג המובא בשו"ע הוא עתה כדין, משא"כ בפורים קטן – ראה ב"י (בשם סמ"ק) או"ח סו"ס

תרצו. דרכי משה שם. עט"ז לשו"ע שם. אלי' רבה וזוטא. ועוד.

(35) אבל ראה לקמן ס"ז מהט"ו.

„וטוב לב משתה תמיד“: נאָכדעם ווי ער האָט מסיים געווען עבודתו, קומט דער ענין ה(שכר פון דער עבודה, וואָס דאָס איז³⁹ די) שמחה וואָס אַ איד האָט דערפון וואָס ער האָט דורכגעפירט עבודתו און איז דורכדעם געוואָרן באַהאַפֿטן מיטן אויבערשטן (מצוה מלשון צוואה וחיבור⁴⁰).

און די שמחה קען מען האָבן בגלוי ערשט לאַחרי גמר העבודה:

בשעת ער טוט די עבודה, איז אַעפֿ אַז דאָס דאַרף זיין מתוך שמחה, עבדו את ה' בשמחה, וויבאַלד אָבער ער איז דאָן אינמיטן זיין פאַרנומענקייט אין עבודת ה', קען ער נישט זיין כולו דורכ־גענומען פון דער שמחה במילואה, היות אַז בו בזמן הערשט ביי אים דער געפיל פון קבלת עול, יראת ה', וואָס פאַדערט זיך ווען מען דינט דעם אויבערשטן; דוקא לאַחרי גמר העבודה קומט ביי אים אַרויס די שמחה אין אַן אופן גלוי און נעמט אים דורך בכל תוקפה.

[וע"ד ווי דאָס איז אין חודש תשרי, דער חודש הכללי: ברה"ו וכו' איז ימים נוראים, עבודה פון „וגילו ברעדה“⁴¹, דאָס הייסט, אַעפֿ אַז דעמאָלט איז דאָ דער ענין הגילה והשמחה (ואדרבה, אַ שמחה גדולה⁴² ביותר דערפון וואָס ער איז ממליך דעם אויבערשטן אַלס מלך), איז עס אָבער מלוּבש אין דער יראה, „וגילו ברעדה“; דער גילוי השמחה איז בסיום המועדים, בחג הסוכות זמן

משתה תמיד“, ווייל אויך שמחה איז אַן ענין יסודי אין עבודת ה' – אָנהויבנדיק פון תפלת (כולל – ברכות) השחר³⁶?

ויש לומר הביאור בזה:

מיט די צוויי „תמידים“ – בהתחלת אורח וסיומו – מיינט דער רמ"א די צוויי תנועות נישט ווי זיי קומען אַלס אַ טייל פון עבודת ה' (– קיום השו"ע), נאָר ווי זיי קומען אַלס א) הקדמה – לפני התחלת קיום השו"ע, און אַלס ב) סיום – לאַחרי גמר קיום השו"ע:

איידער אַ איד הויבט אָן עבודתו בקיום התומ"צ פאַדערט זיך פריער דער „שויתי ה' לנגדי תמיד“ – קבלת מלכותו ית', ובלשון חז"ל³⁷: „יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואחר כך מקבל³⁸ עליו עול מצות“.

אַט די קבלה (פון עול מלכותו ית') שטייט (עכ"פֿ – דאַרף שטיין) בגלוי איידער עס הויבט זיך אָן די עבודה בפועל פון קיום התומ"צ (נאָך דעם ווי ער איז שוין אַריינגעטאָן אין קיום התומ"צ, איז נישט נרגש בגלוי די תנועה פון קבלת עול מלכות, נאָר דער קבלת עול מצות, דאָס וואָס ער נעמט אָן אויף זיך צו אויספאַלגן בפועל די גזירות וציוויי המלך).

און דערנאָך, ביים סיום וגמר (ולאחרי) העבודה, איז דאָ דער ענין פון

(39) ע"ד המבואר בתיא פ"ד (כ, רע"א) בענין אהבה בתענוגים.

(40) לקו"ת בחוקותי מה, ג. ועוד.

(41) תהלים ב, יא. וראה לקו"ת נצבים מז, א ואילך. ועוד.

(42) ראה סה"מ תש"ג ע' 6 בסופו.

(36) דלא יעמוד להתפלל אלא כו' מתוך שמחה (של מצוה) – ברכות לא, א. טושו"ע או"ח סצ"ג ס"ב ג. – „וכן לדבר הלכה“ (שבת ל, ב. וש"נ).

(37) משנה ברכות רפ"ב. וראה מכילתא יתרו כ, ג. ועוד.

(38) כ"ה במשנה שבגמ' (בבלי). ובמשנה שבמשניות (וירוש'): יקבל.

אָרום דעם גאַנצן טאָג⁴⁵; עס זיינען דאָ נאָך מצות היום (און וועלכע פאַרלאַנגען „ידע“ דוקא), כנ"ל (קריאת המגילה, משי-לוח מנות ומתנות לאביונים כו'), ואדרבה „נוהגין לעשות סעודת פורים (ערשט) לאחר מנחה“⁴⁶.

משא"כ פורים קטן האָט ניט קיין מצות מיוחדות ביים זה – די זאך מיט וועלכער דער טאָג ווערט אויסגעטיילט פון אַנדערע טעג, איז מיט דער שמחה שבו.

קומט אויס, אַז אין דער שמחה פון פורים קטן איז ניט „אַריינגעמישט“ קיין אַנדערע ענינים פאַרבונדן מיט עבודת ה' – ס'איז אַ שמחה בטוהרה.

ז. עפ"ז יש לבאר דעם סיום לשון הרמ"א „וטוב לב משתה תמיד“, ובהקדים: אויפן סיום לשון הרמ"א „מ"מ ירבה קצת בסעודה כו" שטעלט זיך דער ט"ז און ברענגט: בהג"ה תשב"ץ סי' קעח כ' דיש להרבות ורבינו יחיאל מפרי"ש רגיל להרבות ולהזמין בני אדם כמשמעות לשון המשנה אין בין אדר כו', ושפיר מסיים רמ"א כאן וטוב לב משתה תמיד.

דערפון איז פאַרשטאַנדיק אַז דער ט"ז לערנט אַז מיט דעם וואָס דער רמ"א איז

שמחתנו, ובעיקר בסיומו ממש – בשמחת תורה.

ועד"ז בעניננו: דער גילוי השמחה קומט לאחר גמר העבודה, אין דעם סיום ממש פון „אורח חיים“.

ו. און דאָס איז דער חילוק ווי דער ענין השמחה רעדט זיך אין רמב"ם און ווי ער רעדט זיך אין רמ"א:

דער רמב"ם בסוף הל' לולב רעדט וועגן שמחה של מצוה, „השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה“, און די שמחה נעמט מען פון דער „שמחה יתירה“ וואָס איז געווען בחג הסוכות, וואָס איז אַ טייל פון דער מצות שמחה של המועדות (ווי דער רמב"ם זאָגט דאָרטן)⁴³.

אין שו"ע אָבער רעדט זיך וועגן „טוב לב משתה תמיד“, די שמחה בפ"ע – מצד דעם וואָס מ'איז אַ איד און (שטענדיק) באַהעפט מיטן אויבערשטן – וועלכע קומט אַרויס בגילוי בגמר העבודה כנ"ל – און די שמחה דריקט זיך אויס אין דעם תוכן פון פורים קטן בפרט:

ימי שמחה פון כל השנה כולה האָבן מצות הלכות ומנהגים פאַרבונדן מיט דעם טאָג, אַזוי, אַז דער הרגש השמחה ווערט (אויך) באַוויקט פון די אַנדערע ענינים והרגשים וועלכע קומען לידי ביטוי בעבודת ה' (עשיית מצוה, קיום מנהג וכיו"ב). אפילו די שמחה פון פורים, וואָס דאָרף זיין „עד דלא ידע“, איז דאָס אָבער⁴⁴ ניט אַ זאָך וואָס נעמט

(45) במ"א נתבאר (לקו"ש ח"ג ע' 916. ח"ז ע' 20 ואילך. חט"ז ע' 369 ואילך) דכיון דסמך „ימ" ל"משתה ושמחה" ענין המשתה י"ל שהוא חיוב הנמשך על כל רגע של „ימ", אלא שבכל רגע מקיים זה ע"י שקיים (או שיקיים) לבסומי בסעודת פורים – ע"ד ברכות התורה, הנהנין ועוד. אבל כמובן, הענין (דהמשתה כו') בפועל אאפ"ל במשך כל היום, ואדרבה – מוכרח שתהי' לאחר קיום שאר מצות היום (הדורשות מצב של „ידע“), ככפנים.

(46) רמ"א שם סי' תרצה.

(43) וראה בארוכה לקו"ש ח"ז ע' 270 ואילך. וישנ.

(44) ולהעיר מדרכי משה סו"ס תרצו בנוגע לפורים שמסיים „ולהיות גילה ברעדה“.

יותר – „שמחה יתירה” – לגבי שמחת יו”ט בכלל, און די שמחה פון הקפות איז (כמנהג ישראל) נאך גרעסער⁵⁴ [און אין שמחת ביה”ש זיינען פאראן חילוקים צווישן אידן אין אופן השמחה – „לא היו עושין אותה .. אלא גדולי .. ואנשי מעשה”, משא”כ „כל העם .. באין לראות ולשמוע”⁵⁵; אבער אין דער שמחה פון הקפות זיינען אלע אידן זיך משתתף⁵⁶].

איז מבואר בזה⁵⁷, אז היא הנותנת – וואָס טיפער (און גרעסער) די שמחה אַלץ ווייניקער דער תוקף החיוב, די שמחה קומט פון דעם אידן עצמו. וע”ד די מעלה פון דברי סופרים אויף דברי תורה (כמרז”ל⁵⁸ „עריבים עלי ד”ס”, „חביבים עלי”^{58*} ד”ס”) – אין דעם וואָס

(54) וראה סידור אדה”ז לפני סדר הקפות: ולהקיף .. בשמחה גדולה ולרקד בפניהם ולרנן ולסבב עמהם בשמחה רבה.
(55) רמב”ם הל’ לולב פ”ח ה”ד.
(56) ראה לקו”ש ח”ד ע’ 166 ואילך.
(57) ראה בסגנון תורת החסידות – לקו”ת וסידור (שבהערה 51) שם ואילך.
(58) ע”ז לה, א ובפרש”י שם. ירושלמי ברכות פ”א ה”ד. וש”נ. שהש”ר עה”פ כי טובים דודיק מיין (א, ב, ב)).

ובתו”א (בב, ד) ד”ה להבין כו’ כי טובים „עלי דוקא” (שם נג, סע”א).
(58*) כ”ה הגירסא במס’ ע”ז כת”י (נ. י. תשי”ז).
וכן הובא בתו”ח שמות (פד, ב).
– בירושלמי ושהש”ר שבהערה הקודמת „חביבים (ד”ס) יותר מד”ת” – בלי תיבת „עלי” (וכן ליתא בירושלמי סנהדרין פ”א ה”ד. ע”ז פ”ב ה”ז). אבל להעיר שבדפוס ירושלמי עם פ”י יפה מראה, וכן בירושלמי שבע”י (ברכות שם) – „חביבין לישראל”⁵⁹. ולהעיר שבר”ח ע”ז שם מביא

(*) אבל בתו”א שבהערה הקודמת מדייק „עלי דוקא”. וברוב (כל) המקומות בחסידות הובא מרז”ל ד”עריבים עלי ד”ס כו”, ולא „חביבים כו” (וגם בתו”ח שם: א) אינו לשון מאמר הירושלמי כ”א לשון

מסיים „וטוב לב משתה תמיד” מיינט ער⁴⁷ צו באַוואַרענען און אַנדייטן אַז סו”ס איז נישט גענוג דער „רבה קצת בסעודה” (וואָס ער זאָגט פריער). נאָר⁴⁸ מען דאַרף מרבה זיין בסעודה ושמחה מעין ווי אין אדר שני („אין בין אדר כו”).

וצריך ביאור: פאַרוואָס זאָגט עס נישט דער רמ”א בפירוש אַז מ’זאָל מרבה זיין בשמחה⁴⁹ און ער איז דאָס מרמז מיטן לשון „וטוב לב משתה תמיד”?

ויש לומר – אַז דאָס איז ע”ד ווי די חילוקים וואָס מען געפינט אין דרגות חיוב השמחה בכלל: דער חיוב שמחה במועדים – אַ חיוב מן התורה, „ושמחת בחגך”⁵⁰; די שמחה וואָס איז פאַרבונדן מיט ניסוך המים בחג הסוכות, וואָס ניסוך המים „הוא הלכה למשה מסיני .. שאינו מפורש בהדיא בתושב”כ רק דרבנן סמכוה אקראי”⁵¹ – וואָס דאָס איז די שמחת בית השואבה⁵²; און ס’איז דאָ די שמחה וואָס איז פאַרבונדן מיט הק” פות בשמע”צ ושמח”ת וואָס איז נישט קיין חיוב מד”ס נאָר בלויז אַ מנהג⁵³.

זעט מען בפועל, אַז די שמחה פון שמחת בית השואבה איז אַ שמחה גדולה

(47) וראה שערי תשובה סק”ב. וצ”ע בדבריו.
(48) ובאלי” רבה וזוטא כ’ לענין משתה ושמחה בט”ו אדר ראשון, ואפשר שנכלל במה שסיים (הרמ”א) וטוב לב משתה תמיד.”
(49) ובלבוש כאן: ומצוה להרבות בהם משתה ושמחה קצת משום דיומ”י נס גנינה.
(50) ראה טז, יד. רמב”ם הל’ יו”ט פ”ו ה”ז.
(51) לקו”ת סוכות עט, ד (וש”נ). ובסידור ש’ חגה”ס (רסח, א) „ואינו מן התורה”.
(52) אלא שהרמב”ם אינו מזכיר בהל’ לולב שם דה”שמחה יתירה” שייכת לניסוך המים ושנקראת „שמחת בית השואבה”, וכידועה השקו”ט בזה (וראה לקו”ש ח”ז ע’ 267 ואילך. וש”נ). ואכ”מ.
(53) ראה לקו”ת שם פ, סע”ג. סידור שם רסט, ב.

שטייט ניט⁶¹ אין שו"ע אָבער עכ"פּ אין רמ"א וכלשונו⁶² „וקורין יו"ט האחרון שמחת תורה לפי ששמחין ועושין בו סעודת משתה לגמרה של תורה כו' ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה כו' והכל משום שמחה" – ווייל אַ מנהג וואָס ברענגט זיך אין רמ"א איז אויך אַ דין (וחיוב).

וי"ל דהיינו, כנ"ל, ווייל די שמחה פון פורים קטן איז ע"ד ווי די שמחה וואָס קומט בגמרא ולאחר העבודה, ס'איז לאחרי – און „העכער" – פון עבודה, ובמילא – „העכער" פון איזה אופן של חיוב. די שמחה קומט (ווערט) מצד דעם אידן⁶³.

[בסגנון אחר קצת: ווען ס'וואָלט גע- ווען אַ ציווי (אָדער מנהג) אויף שמחה וואָלט דאָס גופא געמיינט – שמחה אַלס אַ חלק פון חיוב קיום השו"ע, אין דעם מוז זיין אַריינגעמישט אַן ענין פון עול ויראה].

וי"ל אַז דערפאַר איז די שמחה – די הקדמה וואָס ברענגט די שמחה לעת"ל, ווי דער מגן אברהם⁶⁴ ברענגט אַראָפּ אויף דברי הרמ"א „וטוב לב משתה תמיד" – „בשמחות מצות אלקינו להעמיד⁶⁵ אז ימלא שחוק פינו"⁶⁶, און

אידן נעמען אויף זיך אַן גדרים וחומרות וואָס שטייען ניט (מפורש) אין תושב"כ, זעט זיך די חביבות, שמחה ותענוג וואָס אידן האָבן אין קיום רצון העליון⁶⁷.

ובעניננו: די שמחה אויף וועלכער ס'איז פאַראַן אַ חיוב מפורש בתורה – ד.ה. מ'קען אין דעם אַלעמען מחייב זיין ובשווה – ווייזט אַז זי איז לויט מעלת האדם וועלכע איז דאָ אפילו באַ אַ פחות שבאדם; די שמחה יתירה פון שמחת בית השואבה, פאַרבונדן מיט ניסוך המים, אויף וועלכער ס'איז ניטאָ קיין חיוב מפורש אין תושב"כ – ווייזט אויף אַ גרעסערער און טיפערער שמחה; און הקפות וואָס איז ניט קיין חיוב, אויך ניט אַ חיוב דרבנן, נאָר בלויז אַ מנהג – דריקט אויס נאָך אַ טיפערער שמחה, וועלכע קומט מצד אידן, וואָס זיי האָבן מחדש געווען, איינגעפירט די שמחה⁶⁸.

ועד"ז – ויתירה מזה – איז בנוגע לפורים קטן: דאָס וואָס דער רמ"א ברענגט דעם „להרבות בשמחה" נאָר בסגנון ואופן של רמז וסיפור (כפירוש הט"ז), איז ווייל דאָס איז אַזאָ דרגא נעלית פון שמחה אויף וועלכער ס'איז ניטאָ קיין חיוב מפורש אין שו"ע, אפילו ניט אַלס מנהג [ע"ד ווי דער מנהג ההקפות דשמע"צ ושמחת, וואָס

61) אף שהביא זה בב"י על אתר: ועושין משתה ושמחה וי"ט לסיומה של תורה (ל' הטור שם). . ומצאתי עיקרו של מנהג במדרש . . מכאן שעושין סעודה לגמרה של תורה.

62) אורח סי' תרסט.

63) וראה לקו"ש חיי"ט ע' 382 ואילך.

64) סק"ב.

65) ביד אפרים מגי' בדברי המג"א „בשמחת מצות. ונוכה בית אלקינו להעמיד".

66) תהלים ככו, ב. וראה ברכות ל, סע"ב: אנא תפלין מנחמא. ולהעיר מהמגילה ויקר אלו תפלין (מגילה טז, ב).

סוגיית הירושלמי הנ"ל ד'חביבין ד"ס מד"ת תדע שהרי ר"ט כו'.

59) וראה בארוכה לקו"ת מטות (פה), רע"א ואילך). ושם, שע"י ד"ס נתעוררה האהבה רבה. ע"ש.

60) ראה גם לקו"ש חיי"א ע' 87. ובכ"מ.

הבבלי ע"ז (ופורש"י) שם, ורק משנה מ'עריב"ס ל'חביבים". (ב) בהמשך המאמר שם איתא „עריבים עלי כו'".

לעת"ל וועט זיין „שמחת עולם על ראשם“⁶⁷, וואָס מיינט אויך אַ שמחה תמידית ושמחה בפ"ע,

וואָס דאָס קומט ע"י ההוספה בשמחה בזמן הגלות ובאופן פון מעלין בקודש אויך אין דעם קודש פון „טוב לב משה תמיד“,

(67) ישע' לה, י. נא, יא.

(משיחות ש"פ תשא, שושן
פורים קטן – תשכ"ז; תשד"נ)

(68) סיום לשון המג"א שם. ולהעיר מבאר היטב שם: בית תפארתנו במהרה יעמוד וביראה אותו לעבוד. נכון יה' הר הבית בראש הרים עדי עד. וי"ל שמדגיש ענין היראה כאן – לקשר סופו לתחלת השו"ע, כנ"ל בפנים.

